

21	Trong giờ học, giảng viên nói quá nhanh, tôi nghe không hiểu, cũng không biết trả lời câu hỏi của giảng viên	1	2	3	4	5
22	Nội dung bài khoá không thực dụng lắm	1	2	3	4	5
23	Trong giờ học, khi phát biểu của tôi bị giảng viên cắt ngang, tôi cảm thấy rất áp lực	1	2	3	4	5
24	Tôi cảm thấy phát âm tiếng Trung Quốc rất khó, từ vựng và ngữ pháp lại nhiều	1	2	3	4	5
25	Tôi cảm thấy chữ Hán cũng mang đến cho tôi áp lực	1	2	3	4	5
26	Những câu ví dụ mà giảng viên sử dụng thường rất khó, tôi không thể hiểu hết	1	2	3	4	5
27	Tôi không có tự tin lắm với việc học tiếng Trung Quốc	1	2	3	4	5
28	Đã học tiếng Trung Quốc rất lâu rồi, nhưng vẫn không có tiến bộ gì	1	2	3	4	5
29	Tôi không thích văn hoá Trung Quốc và cách thức tư duy của người Trung Quốc lắm	1	2	3	4	5
30	Tôi không có hứng thú lắm với nội dung trong sách giáo khoa	1	2	3	4	5

YẾU TỐ TRUNG QUỐC TẠI CAMPUCHIA VÀ TÁC ĐỘNG ĐỐI VỚI VIỆT NAM

Bùi Nam Khánh*

*Học viện Ngoại giao Việt Nam
69, Chùa Láng, Láng Thượng, Đống Đa, Hà Nội, Việt Nam*

Nhận bài ngày 5 tháng 8 năm 2019
Chỉnh sửa ngày 25 tháng 09 năm 2019; Chấp nhận đăng ngày 28 tháng 09 năm 2019

Tóm tắt: Campuchia là quốc gia láng giềng có lịch sử gần gũi, đối tác truyền thống và thị trường thương mại đầy tiềm năng, có vị trí quan trọng trong chính sách đối ngoại của Việt Nam. Vì vậy, việc nghiên cứu đánh giá “yếu tố nước lớn” tại Campuchia, trong đó có Trung Quốc và tác động đối với Việt Nam là rất cần thiết trên cả phương diện khoa học và thực tiễn. Thông qua phương pháp tiếp cận lịch sử và trên cơ sở phân tích quan hệ quốc tế, bài viết đã phân tích làm rõ lý do vì sao yếu tố Trung Quốc lại gia tăng ở Campuchia trong những năm gần đây và sự gia tăng ảnh hưởng của Trung Quốc đối với Campuchia trên các lĩnh vực chính trị - ngoại giao, kinh tế, quốc phòng, an ninh, văn hóa, truyền thông được thể hiện như thế nào. Bài viết cũng nhận định rằng yếu tố Trung Quốc sẽ ngày càng gia tăng tại Campuchia trong thời gian tới và đánh giá tác động của vấn đề này đối với Việt Nam.

Từ khóa: Campuchia - Trung Quốc, Châu Á - Thái Bình Dương, Đông Nam Á, Việt Nam, quan hệ quốc tế

1. Mở đầu

Ngay từ đầu thế kỷ XXI, với sự trỗi dậy mạnh mẽ về kinh tế, quân sự và chính trị, Trung Quốc đã triển khai các chiến lược “hướng Nam”, “Chuỗi Ngọc trai”, sáng kiến “Vành đai, Con đường”... nhằm gia tăng ảnh hưởng tại Châu Á - Thái Bình Dương. Campuchia với vị trí địa chiến lược đã trở thành viên ngọc trai quan trọng trong “Chuỗi Ngọc trai” của Trung Quốc. Vì vậy, trong suốt hai thập kỷ qua, Trung Quốc đã không ngừng mở rộng, làm sâu sắc hơn mối quan hệ với Campuchia, thông qua Campuchia để thực hiện hóa các mục tiêu chính trị và chiến lược đối với khu vực Đông Nam Á. Trong những năm gần đây, Campuchia là đồng minh thân cận nhất của Trung Quốc ở Đông Nam Á. Trung Quốc coi Campuchia là một nước có ích để hỗ trợ các

tuyên bố chủ quyền của Trung Quốc chống lại các nước Đông Nam Á. Campuchia còn là một đối tác để giải quyết các vấn đề xuyên biên giới khác nhau như ma túy và buôn lậu, cũng là một đồng minh quan trọng để thúc đẩy các mục tiêu của Trung Quốc ở trong và ngoài Đông Nam Á (Thông tấn xã Việt Nam, 2013: 6; Orchar, 2019). Vì vậy, Trung Quốc đã gia tăng ảnh hưởng trên tất cả các lĩnh vực chính trị - ngoại giao, kinh tế, an ninh - quốc phòng, văn hóa đối với Phnôm Pênh thông qua viện trợ, đầu tư để buộc Chính phủ của Thủ tướng Hun Sen phải lệ thuộc vào Trung Quốc. Trung Quốc đã đặt Campuchia vào vị trí chiến lược quan trọng trong quan hệ đối ngoại tổng thể của Trung Quốc đối với toàn khu vực Đông Nam Á. Trước những tác động của Trung Quốc, Campuchia đã dành cho Trung Quốc nhiều ưu đãi trong đầu tư và sự ủng hộ chính trị quan trọng. Thời gian tới, với việc chuyển từ “trỗi dậy hòa bình” sang “chủ động can

* ĐT.: 84-898928668

Email: vickism.vn@gmail.com

dự”, “chủ động tạo ra luật chơi” trong quan hệ quốc tế, Trung Quốc sẽ tiếp tục tác động sâu và toàn diện hơn đối với Campuchia, nhằm biến quốc gia này trở thành mắt xích quan trọng trong các chiến lược khu vực của mình. Việc gia tăng yếu tố Trung Quốc tại Campuchia đã, đang và sẽ tác động đến lợi ích quốc gia của Việt Nam, nhất là trong bối cảnh “*tranh chấp lãnh thổ, chủ quyền biển, đảo trong khu vực và trên Biển Đông tiếp tục diễn ra gay gắt, phức tạp*” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016: 73). Bài viết này tập trung nghiên cứu đánh giá yếu tố Trung Quốc tại Campuchia từ năm 2000 đến nay, dự báo tình hình trong thời gian tới và tác động đối với Việt Nam.

2. Vị trí của Campuchia trong triển khai chính sách đối ngoại của Trung Quốc

Nhìn từ góc độ chính trị chiến lược: Campuchia có vị trí địa chiến lược quan trọng trong khu vực Đông Nam Á, nằm án ngữ phía Tây và Tây Nam của Việt Nam, phía Đông của Thái Lan; giáp hạ nguồn lưu vực sông Mê Kông; vừa thông ra biển, vừa án ngữ đường thủy huyết mạch của khu vực Đông Nam Á lục địa; có cảng nước sâu Shihanoukville nằm trong đường hàng hải chiến lược từ Ấn Độ Dương sang Thái Bình Dương¹. Do vậy, Campuchia được coi là viên ngọc trai thứ hai

¹ Cảng Sihanoukville (còn gọi là cảng Kampong Som hoặc Kampong Saom) ở phía Nam Campuchia, là thủ phủ của tỉnh Sihanoukville, nằm trong vịnh Kompong Som. Đây là cảng biển nước sâu duy nhất của Campuchia. Lợi thế tự nhiên Kompong Som gồm gần bờ nước sâu và là khu vực tránh bão với một vòng bảo vệ được hình thành bởi một chuỗi các hòn đảo trên khắp các cửa vịnh. Trong những năm gần đây, Sihanoukville đã chứng kiến mức đầu tư chưa từng có của Trung Quốc vào thành phố với nhiều sòng bạc được mở ra khắp thành phố. Sihanoukville được coi là viên ngọc trai thứ hai trong “Chuỗi Ngọc trai” và là một trong những thành phố lớn trong sáng kiến “Vành đai, Con đường” của Trung Quốc (Fifield, 2018).

trong “Chuỗi Ngọc trai”² của Trung Quốc, nhằm kết nối đặc khu hành chính Hồng Kông với Sudan qua Ấn Độ Dương và giúp Trung Quốc tiếp cận Vịnh Thái Lan, Biển Đông một cách thuận tiện nhất. Việc chi phối Campuchia mang lại cho Trung Quốc nhiều lợi ích về chính trị và quốc phòng, an ninh. Với sự có mặt ở Campuchia, Trung Quốc có thể nắm giữ một địa bàn chiến lược, làm hạn chế sự gia tăng ảnh hưởng của Mỹ, Nhật Bản đối với khu vực trong bối cảnh sự ủng hộ của các nước này đối với Philippines và Việt Nam gây ra những thách thức đối với yêu sách “đường lưỡi bò” của Trung Quốc ở Biển Đông; đồng thời, góp phần gia tăng sức ép đối với Việt Nam từ hướng Tây Nam trong trường hợp quan hệ Trung Quốc - Việt Nam căng thẳng.

² “Chuỗi Ngọc trai” dùng để chỉ các tuyến giao thông hàng hải Trung Quốc kéo dài đến Port Sudan. Đường biển chạy qua eo biển chiến lược (điểm nút thắt của eo biển Mandab, eo biển Malacca, eo biển Hormuz và eo biển Lombok), cũng như các lợi ích hải quân chiến lược quan tâm khác như Pakistan, Sri Lanka, Bangladesh, Maldives và Somalia. Chiến lược này được xây dựng nhằm hướng đến giải quyết vấn đề ưu tiên mang tính chiến lược của Trung Quốc là bảo đảm an toàn cho tàu chở dầu mỏ và khí đốt đến từ vịnh Ba Tư. Việc xây dựng chiến lược “Chuỗi Ngọc trai” còn được Trung Quốc nhắm đến việc bảo đảm khả năng kiểm soát Ấn Độ Dương, trong trường hợp đụng độ với một trong những đối thủ tiềm tàng mạnh nhất của nó, cụ thể là Ấn Độ. Chuỗi Ngọc trai này tạo cơ sở cho Trung Quốc vào vị trí kiểm tra và giám sát tất cả những tuyến đường biển quan trọng nhất ở châu Á cũng như thế giới; kiềm chế Nhật Bản và Hàn Quốc; đồng thời giành lợi thế tiếp cận trực tiếp các vị trí chiến lược quan trọng ở Thái Bình Dương so với Mỹ và Nga. “Chiến lược Chuỗi Ngọc trai” mô tả các biểu hiện ảnh hưởng địa chính trị đang gia tăng của Trung Quốc tăng thông qua các nỗ lực để tăng sự tiếp cận vào các cảng và sân bay, phát triển các mối quan hệ đặc biệt ngoại giao và hiện đại hoá lực lượng quân sự mà mở rộng từ biển Nam Trung Hoa thông qua eo biển Malacca, qua Ấn Độ Dương và đến vịnh Ba Tư (Pehrson, 2006: 3).

Nhìn từ góc độ quân sự: Nằm ở trung tâm của Đông Nam Á lục địa, cảng Sihanoukville của Campuchia được mệnh danh là một căn cứ có vị trí chiến lược quan trọng để triển khai sức mạnh quân sự ở khu vực vịnh Thái Lan và eo biển Malacca; có thể triển khai căn cứ hậu cần, bảo đảm xăng dầu cho ba hạm đội hiện tại để kiểm soát vùng Biển Đông, Thái Bình Dương và Ấn Độ Dương (Vũ Thành Công, 2016). Khu vực sân bay Kampong Chohnang có thể giúp kiểm soát không quân ở khu vực, tạo thành tiền phương phòng thủ từ xa cho Trung Quốc (Đỗ Thị Thanh Bình và cộng sự, 2018: 164). Các căn cứ không quân và sân bay của Campuchia có thể phát huy vai trò trong trường hợp Trung Quốc thiếu khả năng tiếp dầu trên không để kiểm soát vùng trời trên biển. Chi phối được Campuchia, Trung Quốc có thể sử dụng các căn cứ quân sự của quốc gia này can dự vào ASEAN, cạnh tranh ảnh hưởng với Mỹ.

Nhìn từ góc độ kinh tế: Trung Quốc đang tích cực thực hiện “Chiến lược phát triển miền Tây”³ để thúc đẩy sự phát triển của các tỉnh

miền Tây và Tây Nam Trung Quốc, nhằm giảm bớt khoảng cách phát triển giữa miền Tây với các tỉnh duyên hải miền Đông và “Sáng kiến Vành đai, Con đường”⁴ sau Đại hội 19. Để thực hiện chiến lược này, Trung Quốc hướng việc hợp tác của các tỉnh miền Tây với các nước trong khu vực có nguồn tài nguyên dồi dào, chưa được khai phá như Myanmar, Lào, Campuchia. Trong khi đó, Campuchia có nguồn tài nguyên khoáng sản, thủy điện, đất đai rất phong phú, hấp dẫn đối với các doanh nghiệp Trung Quốc⁵. Rừng của Campuchia bao phủ hơn 70% diện tích, cung cấp nhiều

³ Trong quá trình cải cách và phát triển những thập niên cuối của thế kỷ 20, kinh tế Trung Quốc phát triển nhanh chóng, song chênh lệch về phát triển giữa các miền của đất nước ngày càng lớn. Nhận thấy tác hại tiềm tàng của điều này và sự cần thiết phải thu hẹp chênh lệch về phát triển giữa hai miền Đông và Tây, giữa các sắc tộc thiểu số với người Hán, năm 1999, Tổng Bí thư Giang Trạch Dân đã đề xuất triển khai Chiến lược phát triển miền Tây. Cuối năm 1999, Hội nghị công tác kinh tế Trung ương tuyên bố mục đích của Chiến lược phát triển miền Tây gồm có: tăng tổng cầu, thúc đẩy tăng trưởng kinh tế của cả nước, đoàn kết dân tộc, ổn định xã hội, củng cố phòng thủ biên giới. Tháng 01/2000, Chính phủ Trung Quốc đã quyết định thành lập một tổ chỉ đạo phát triển miền Tây do Thủ tướng Chu Dung Cơ làm Tổ trưởng. Phạm vi không gian của Chiến lược bao trùm 6 tỉnh Cam Túc, Quý Châu, Thanh Hải, Thiểm Tây, Tứ Xuyên, Vân Nam, 5 khu tự trị Nội Mông, Ninh Hạ, Tân Cương, Tây Tạng, Quảng Tây và 1 thành phố trực thuộc trung ương là Trùng Khánh.

⁴ Sáng kiến “Vành đai và Con đường” (Belt and Road Initiative - *BRI*) gồm hai phần là: “Vành đai kinh tế con đường tơ lụa” (Silk Road Economic Belt - *SREB*) lần đầu tiên được ông Tập Cận Bình đề cập tại Đại học Nazarbayev, Kazakhstan ngày 07/9/2013 và “Con đường tơ lụa trên biển thế kỷ 21” (21st Century Maritime Silk Road - *MSR*) lần đầu được ông Tập Cận Bình đề cập trước Quốc hội Indonesia ngày 03/10/2013. Nội dung cơ bản của sáng kiến này là những dự án hợp tác giữa các nước trong việc kết nối mạng lưới giao thông, nhằm mở ra những tuyến đường nối Thái Bình Dương với biển Ban tích và các vùng biển khác, đồng thời liên kết các khu vực Đông, Tây và Nam Á.

⁵ Campuchia có khoảng 5,2 triệu tấn quặng sắt và 120.000 tấn quặng mangan ở tỉnh Kampong Thom, mỏ vàng với trữ lượng 8,1 triệu tấn quặng ở tỉnh Monduliri (Phòng Nghiên cứu Vietstock, 2010). Về dầu mỏ và khí đốt, chưa có con số chính xác về trữ lượng nhưng nguồn tài nguyên này được kỳ vọng có tiềm năng rất lớn. Theo nhiều nghiên cứu của các tổ chức uy tín trên thế giới, chỉ riêng nguồn tài nguyên dầu khí ngoài khơi của Campuchia trữ lượng có thể lên đến 2 tỷ thùng dầu và 10.000 tỷ mét khối khí đốt (Thành Minh, 2010). Cục Dầu mỏ Quốc gia Campuchia cho biết ước tính có 81 triệu mét khối trữ lượng dầu ở lô A, ngoài khơi bờ biển Sihanoukville của nước này. Phía Campuchia đã hợp tác tiến hành khoan thăm dò 22 giếng dầu tại thềm lục địa Campuchia (Vịnh Thái Lan) với nhiều tập đoàn dầu khí lớn của Pháp, Mỹ, Trung Quốc, Hàn Quốc, Malaysia, Singapore, Australia, Cô oét, Nhật Bản, Việt Nam (Thông tấn xã Việt Nam, 2005).

loại gỗ quý. Campuchia lại có nguồn lao động dồi dào, tiềm năng⁶, nhất là lao động giá rẻ⁷. Hệ thống cơ sở hạ tầng của Campuchia đang cần nâng cấp mở rộng là thị trường “béo bở” cho các doanh nghiệp Trung Quốc đầu tư. Bên cạnh đó, Campuchia cùng với Lào ở phía Bắc có thể giúp Trung Quốc làm bàn đạp tiếp cận eo biển Malacca từ tỉnh Vân Nam. Đây là một trong những tuyến đường hàng hải sầm uất nhất thế giới, nơi Trung Quốc trung chuyển 80% lượng dầu lửa nhập khẩu của mình. Đồng thời, với tư cách là một trong những thành viên của ASEAN, Campuchia có vai trò là cầu nối dài cho chiến lược gia tăng ảnh hưởng kinh tế đối với khu vực, thâm nhập sâu hơn vào thị trường của khối. Campuchia sẽ giúp Trung Quốc hội nhập sâu hơn vào nền kinh tế khu vực nhiều tiềm năng và đang rất năng động này. Vì vậy, *“Trung Quốc là nước viện trợ lớn cho Campuchia, hiển nhiên xuất phát từ ý nghĩa chiến lược nhằm biến Campuchia trở thành đại diện về lợi ích của Trung Quốc trong nội bộ ASEAN”* (Pichnora, 2014).

3. Tổng quan về quan hệ Trung Quốc - Campuchia từ năm 2000 đến nay

Trên lĩnh vực chính trị - ngoại giao: Mọi quan hệ song phương giữa Campuchia và Trung Quốc đã trải qua một quá trình biến đổi đáng kể trong hơn hai thập kỷ qua. Quan hệ ban đầu đầy ngờ vực do Trung Quốc dính líu đến cuộc nội chiến và xung đột xã hội ở Campuchia, đặc biệt là việc Bắc Kinh ủng hộ chế độ Khmer Đỏ diệt chủng trong những thập kỷ 1970 và 1980. Quan hệ giữa Campuchia và Trung Quốc dần được củng cố kể từ năm 1997, khi Trung Quốc đã phát

triển mối quan hệ đặc biệt chặt chẽ với Thủ tướng Hun Sen và Đảng Nhân dân Campuchia cầm quyền (Var, 2019). Từ đó đến nay, quan hệ giữa Trung Quốc và Campuchia ngày càng phát triển; hai bên luôn coi nhau là “người bạn số một” của mình (Đỗ Thị Thanh Bình và cộng sự, 2018:165). Tháng 11/2000, Chủ tịch Giang Trạch Dân đã có chuyến thăm chính thức tới Campuchia, hai bên đã ký kết “Tuyên bố chung Trung Quốc - Campuchia về hợp tác song phương”, xác định quan hệ hữu nghị truyền thống chặt chẽ và vững chắc hơn trong thế kỷ mới. Tháng 4/2006, trong chuyến thăm của Thủ tướng Ôn Gia Bảo đến Campuchia, hai bên đã đưa ra “Công báo chung”, tuyên bố xây dựng “Quan hệ đối tác hợp tác toàn diện”. Tháng 12/2010, Thủ tướng Hun Sen thăm Trung Quốc chính thức thiết lập “Quan hệ đối tác hợp tác chiến lược toàn diện”. Trong năm 2012, Chủ tịch Trung Quốc Hồ Cẩm Đào thăm chính thức Campuchia từ ngày 30/3 đến ngày 02/04/2012. Đây là chuyến thăm chính thức đầu tiên của người đứng đầu Nhà nước Trung Quốc đến Campuchia kể từ năm 2000. Tháng 12/2012, Trung Quốc và Campuchia đã tuyên bố nâng tầm quan hệ trở thành “Đối tác chiến lược toàn diện”, mở ra kỷ nguyên mới trong quan hệ hai nước thời đại Tập Cận Bình; nhất trí lấy năm 2013 là Năm hữu nghị Trung Quốc - Campuchia nhân kỷ niệm 55 năm thiết lập quan hệ ngoại giao. Tháng 10/2016, Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình thăm Campuchia. Trong khuôn khổ chuyến thăm, tổng cộng có 31 văn kiện hợp tác đã được ký kết giữa hai nước về một loạt các lĩnh vực bao gồm kinh tế, công nghệ, cơ sở hạ tầng, nạn buôn người, thuế, hàng hải (Minh Nhật, 2016). Trung Quốc cho rằng nước này đã đặt được nền tảng vững chắc trong quan hệ với Campuchia và quan hệ hai nước đang trong giai đoạn “hoàng kim”. Nếu như năm 1988, ông Hun Sen đã gọi Trung Quốc là “nguồn gốc của mọi tội lỗi” ở Campuchia thì 12 năm sau theo lời ông

⁶ Dân số năm 2018 của Campuchia là khoảng 16,4 triệu người; dân số trong độ tuổi lao động khoảng 64,1% (Liên Hợp Quốc, 2019).

⁷ Campuchia có giá nhân công rẻ, năm 2017, lương tối thiểu cho một công nhân Campuchia là 153 USD/tháng (Thông tấn xã Việt Nam, 2017).

Hun Sen, Trung Quốc lại trở thành “người bạn đáng tin cậy nhất của Campuchia” (Hutt, 2016; Var, 2019).

Việc gia tăng ảnh hưởng tại Campuchia đã giúp Trung Quốc gạt hái được nhiều thành công, nhất là trong vấn đề Biển Đông⁸. Năm 2012, khi Campuchia là Chủ tịch luân phiên ASEAN, do sự tác động của Trung Quốc, Hội nghị Ngoại trưởng ASEAN lần thứ 45 (AMM-45), Campuchia đã không đồng ý đưa vấn đề tranh chấp Biển Đông vào Tuyên bố chung của ASEAN. Ngoại trưởng Campuchia Hor Nam Hong đã tuyên bố: “*Hội nghị Ngoại trưởng ASEAN không phải là nơi để giải quyết các tranh chấp*” và khẳng định: “*Lập trường của Campuchia như sau: tranh chấp trên Biển Đông là chuyện song phương giữa một số nước ASEAN với Trung Quốc, không phải cả khối. Vì vậy các bên tự giải quyết với nhau theo Tuyên bố về ứng xử của các bên ở Biển Đông (DOC). Không thể biến hội nghị này thành nơi phán quyết bên nào đúng bên nào sai*” (Thực Minh, 2012). Trong khi dư luận đánh giá đây là “một nhiệm kỳ Chủ tịch chưa thành công của Campuchia” (Drennan, 2017), Chủ tịch Trung Quốc Hồ Cẩm Đào lại tuyên bố ghi nhận sự nỗ lực của Campuchia khi giữ chức Chủ tịch luân phiên ASEAN và ủng hộ Campuchia trở thành Ủy viên không thường trực Hội đồng Bảo an Liên Hợp Quốc. Năm 2014, khi Trung Quốc hạ đặt trái phép giàn khoan HD-981 vào sâu trong thềm lục địa và vùng đặc quyền kinh tế của Việt Nam, đồng thời, có các hành động khiêu khích, gây hấn

trên Biển Đông, Hội hữu nghị Campuchia - Việt Nam có kế hoạch tổ chức biểu tình trước Đại sứ quán Trung Quốc tại Phnôm Pênh để phản đối thì Bộ Nội vụ Campuchia đã cấm các cuộc biểu tình (Hong Thùy, 2014c).

Vào tháng 6/2016, giống như năm 2012, thông qua Campuchia, Trung Quốc buộc ASEAN phải rút lại tuyên bố mạnh mẽ về tranh chấp Biển Đông, gây khó chịu cho nhiều nước đối tác trong khu vực. Một vài ngày sau đó, Trung Quốc đã cam kết khoản tiền 600 triệu USD cả viện trợ lẫn cho vay với Campuchia. Thủ tướng Hun Sen tuyên bố cáo buộc chính phủ của ông bị mua chuộc là hoàn toàn không công bằng với Campuchia: “*Tôi sẽ không cho phép bất kỳ ai xúc phạm đến dân tộc Khmer chúng tôi. Tôi không ủng hộ cho bất kỳ nước nào cả*”. Tuy nhiên, Chính phủ Trung Quốc chắc chắn cho rằng Campuchia tôn kính Trung Quốc và Đại sứ Trung Quốc ở Campuchia, bà Bộ Kiến Quốc đã ca ngợi lập trường trung lập và công bằng của Campuchia về vấn đề Biển Đông và cho rằng: “*Không chỉ chính phủ mà còn hàng triệu nhân dân Trung Quốc đánh giá cao lập trường của Thủ tướng Hun Sen*” (Hutt, 2016).

Bên cạnh đó, Trung Quốc thực hiện chính sách vừa lôi kéo Đảng Nhân dân Campuchia (CPP), vừa quan hệ với cả các đảng phái đối lập, nhất là Đảng Cứu quốc Campuchia (CNRP) trước đây; đồng thời, liên tục có những động thái chính trị thể hiện sức mạnh ảnh hưởng của Trung Quốc đối với chính trường Campuchia. Thời gian qua, lãnh đạo các đảng phái chính trị ở Campuchia luôn đánh giá cao về vai trò của Trung Quốc và sự gia tăng hiện diện của Trung Quốc ở Campuchia. CPP coi những tiến triển trong quan hệ Trung Quốc - Campuchia có vai trò quan trọng đối với sự phát triển của Campuchia. Chủ tịch CNRP Sam Rainsy đã từng công khai đường lối chính trị “bài Việt, phò Trung” khi phát

⁸ Ngoài vấn đề Biển Đông, Trung Quốc còn nhận được sự ủng hộ của Campuchia trong vấn đề người Hồi giáo Duy Ngô Nhĩ và các sáng kiến của Trung Quốc tại các diễn đàn khu vực như: Tháng 01/2009, Campuchia đã trục xuất 20 người Hồi giáo Duy Ngô Nhĩ chống Trung Quốc tìm cách tị nạn (mà Trung Quốc coi là phiến quân) theo yêu cầu của Trung Quốc, gây bất bình cho cộng đồng quốc tế (Thùy Anh, 2015).

biểu trên kênh Phụng Hoàng - Hồng Kông ngày 29/7/2013 rằng: “*Chúng tôi không chỉ xem Trung Quốc là một người bạn mà còn là đồng minh. Đảng của chúng tôi ủng hộ chính sách một Trung Quốc*” (Cao Trí, 2015). Ông ta liên tục khẳng định: “*Ủng hộ Trung Quốc trong việc bảo vệ toàn bộ lãnh thổ của các bạn. Tất cả mọi hòn đảo do Trung Quốc bảo vệ là lãnh thổ của Trung Quốc. Chúng tôi lên án bất cứ hành động xâm lược nào. Những hòn đảo ấy là của Trung Quốc và chỉ thuộc về Trung Quốc mà thôi*” (Naren, 2014). Đồng thời, cựu lãnh đạo CNRP cũng nhấn mạnh rằng những đảng phái khác không ủng hộ rõ ràng quan điểm của Trung Quốc về Biển Đông như đảng của ông ta. Hơn nữa, để lấy lòng Trung Quốc, Sam Rainsy không ngừng công kích Việt Nam, dùng những từ ngữ kỳ thị để nói về Việt Nam: “*Các quần đảo thuộc về Trung Quốc, nhưng “youn” đang cố chiếm chúng từ tay Trung Quốc*” (Naren, 2014). Khi phát biểu trên BBC (năm 2014), Sam Rainsy cho rằng “Trung Quốc là tương lai”, dựa vào Trung Quốc “để làm đối trọng với ảnh hưởng” của hai nước láng giềng là Thái Lan và Việt Nam (Phạm Uyên, 2014).

Tiếng nói của Trung Quốc đối với Campuchia thể hiện rõ trong các cuộc bầu cử gần đây tại Campuchia. Sau khi cuộc bầu cử Quốc hội nhiệm kỳ V năm 2013 kết thúc, cục diện chính trị Campuchia tương đối căng thẳng do CNRP tuyên bố không chấp nhận kết quả bầu cử và tiến hành hàng loạt các cuộc biểu tình, vận động các tổ chức quốc tế ủng hộ mình, đòi thanh sát lại kết quả bầu cử. Trước tình hình trên, Trung Quốc đã có những động thái tác động khi trong vòng chưa đầy 01 tháng đã có 02 chuyến thăm của lãnh đạo cấp cao Trung Quốc đến Campuchia⁹. Việc thăm

Campuchia khi bầu cử vừa kết thúc, chính phủ mới chưa được thành lập, Trung Quốc muốn khẳng định vai trò dàn xếp giữa CPP và CNRP để ổn định chính trường Campuchia. Trong bầu cử Quốc hội Campuchia khóa VI năm 2018 vừa qua, trong bối cảnh Mỹ và phương Tây gây sức ép khi Tòa án Tối cao Campuchia ra phán quyết giải thể CNRP ngày 16/11/2017, Trung Quốc đã quyết liệt ủng hộ CPP và Thủ tướng Hun Sen. Nhà phân tích chính trị Chheang Vannarith ở Viện ISEAS-Yusof Ishak (Singapore) nhận định: “*Các hoạt động của Trung Quốc trong 3 tuần tranh cử của CPP đã cho thấy Trung Quốc không muốn bỏ qua cơ hội bảo đảm đồng minh Hun Sen tiếp tục nắm quyền lực ở Campuchia*” (Bảo Vĩnh, 2018). Thực tế cho thấy, sau cuộc gặp với Bộ trưởng Ngoại giao Trung Quốc Vương Nghị vào cuối tháng 3/2018, Thủ tướng Hun Sen viết trên trang facebook của ông rằng: “*Các nhà lãnh đạo Trung Quốc sẽ ủng hộ và mong muốn Samdech Techo Hun Sen thắng cử và lãnh đạo vận mệnh của Campuchia để đất nước này trở nên phát triển hơn trong tương lai*” (Nachemson và cộng sự 2018). Sau khi CPP, Thủ tướng Hun Sen tuyên bố thắng cử trong mối nghi ngại của Mỹ và phương Tây về nền dân chủ “yếu ớt” của Campuchia thì Trung Quốc lại tiếp tục lên tiếng ủng hộ đồng minh quan trọng này.

Trên lĩnh vực kinh tế: Trung Quốc thể hiện là đối tác kinh tế quan trọng nhất của Campuchia. Đại sứ Trung Quốc tại Campuchia, bà Bô Kiến Quốc cho rằng: “*Campuchia là nước thành viên quan trọng của ASEAN và là đối tác hợp tác toàn diện của Trung Quốc, trong 10 năm qua (từ năm 2003 đến năm*

⁹ Các chuyến thăm của Bộ trưởng Ngoại giao Vương Nghị đã có chuyến công du và hội đàm với Thủ tướng Hun Sen, Bộ trưởng Ngoại giao Hor Nam Hong và Ủy viên

Thường vụ Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Lưu Vân Sơn thăm Campuchia theo lời mời của CPP và Đảng bảo hoàng FUNCINPEC, tiếp kiến Hoàng thân Sihamoni, Thủ tướng Hun Sen, Chủ tịch Quốc hội Heng Samrin, Chủ tịch FUNCINPEC Norodom Arun Rasmeay.

2013), *quan hệ kinh tế mậu dịch Campuchia - Trung Quốc đã có những bước phát triển to lớn, kim ngạch thương mại song phương tăng 9 lần, đầu tư hai bên mở rộng lên 12 lần*”, “*Trung Quốc và Campuchia là láng giềng tốt, đối tác tốt, giấc mộng Trung Hoa và giấc mộng Campuchia có cơ hội kết hợp với nhau, để hai nước cùng nhau nỗ lực, đón nhận thập niên kim cương trong hợp tác Trung Quốc - Campuchia*” (Xinhua, 2013). Trung Quốc tích cực khai thác các thế mạnh về viện trợ, đầu tư, thương mại để gia tăng sự lệ thuộc của Campuchia vào Trung Quốc. Trung Quốc cấp hàng tỷ USD viện trợ không hoàn lại và tín dụng ưu đãi. Từ năm 2012, Trung Quốc đã trở thành nhà đầu tư, chủ nợ và nhà tài trợ quân sự lớn nhất của Campuchia (Tùng Lâm, 2015: 3). Năm 2014, Trung Quốc vượt Mỹ trở thành nước viện trợ lớn nhất cho Campuchia với số tiền 223 triệu USD, Mỹ chỉ có 76 triệu USD (Thông tấn xã Việt Nam, 2018 a). Theo số liệu thống kê từ năm 2012 đến năm 2017, Trung Quốc là nhà đầu tư trực tiếp nước ngoài lớn nhất tại Campuchia với tổng giá trị đầu tư đạt 5,3 tỷ USD. Trong năm 2017, Campuchia đã thu hút 1,4 tỷ USD đầu tư vào tài sản cố định từ Trung Quốc, tương đương 27% tổng giá trị đầu tư vào Campuchia. Thương mại song phương giữa Campuchia và Trung Quốc đạt hơn 5,1 tỷ USD vào năm 2017 (Heng, 2018). Đến năm 2017, Campuchia đã nhận được khoảng 4,2 tỷ USD dưới hình thức viện trợ không hoàn lại và các khoản vay ưu đãi từ Trung Quốc. Cũng đến cuối năm 2017, nợ công nước ngoài của chính phủ Campuchia đã lên tới 9,6 tỷ USD, trong đó khoảng 42% là nợ Trung Quốc (Nguyễn Minh Khuê, 2018). Ở Campuchia, có hơn 2.000 công ty, xí nghiệp Trung Quốc tới đây kinh doanh, làm ăn (Thu Thủy, 2018), trong đó có nhiều dự án đầu tư hạ tầng quan trọng như đập thủy điện, nhà máy nhiệt điện¹⁰;

các nhà máy lọc dầu, nhà máy sản xuất thép, tuyến đường sắt trị giá hàng chục tỷ USD¹¹. Hiện nay, các ngân hàng Trung Quốc tích cực đàm phán với các ngân hàng Campuchia tăng sử dụng đồng Nhân dân tệ (NDT) trong thanh toán chuyển khoản nhằm dần tạo chỗ đứng vững chắc trong nền kinh tế Campuchia đang bị đồng USD thống lĩnh. Quan hệ kinh tế giữa hai nước phát triển mạnh phục vụ đắc lực cho các ý đồ của Trung Quốc đối với Campuchia. Việc Trung Quốc viện trợ cho Campuchia xây dựng cơ sở hạ tầng đã tạo điều kiện cho các doanh nghiệp Trung Quốc đầu tư, kinh doanh, chiếm lĩnh thị trường và đưa lao động Trung Quốc vào làm việc tại Campuchia; từng bước biến Campuchia thành nơi cung cấp nguyên liệu thô và tiêu dùng hàng hóa Trung Quốc; thông qua đầu tư phát triển hệ thống đường sắt và đường xuyên Á tại Campuchia, Lào và Myanmar để thâm nhập mở rộng ảnh hưởng của Trung Quốc vào ASEAN.

Trên lĩnh vực quốc phòng - an ninh: Trung Quốc là nhà cung cấp thiết bị quân sự chủ yếu cho Campuchia. Thông qua hợp tác quân sự, Trung Quốc đã tăng cường ảnh hưởng đối với Campuchia, đưa Campuchia vào quỹ đạo ảnh hưởng, phục vụ các mục tiêu chiến lược của Trung Quốc tại khu vực. Việc mở rộng hợp tác quân sự giữa hai nước bắt đầu từ năm

lớn nhất ở Campuchia trên lĩnh vực năng lượng với số vốn đầu tư hơn 7,5 tỷ USD trong các dự án thủy điện và 4 tỷ USD trong các nhà máy điện than. Các công ty Trung Quốc cũng đầu tư vào 5 nhà máy nhiệt điện ở Campuchia với năng lực 1.733 megawatt (Đông Triều, 2017).

¹¹ Trung Quốc đang thực hiện hơn 10 dự án thủy điện ở Campuchia như các dự án Kirirom I, II, III (223 megawatt) tại tỉnh Kampot, dự án thủy điện trên sông Tatay (246 megawatt), Stung Atay (120 megawatt), dự án ở Rusei Chrum Krom (338 megawatt)... Trung Quốc cũng cam kết giúp Campuchia đầu tư xây dựng 400 km đường xe lửa, một nhà máy luyện thép và một cảng biển trị giá 11,2 tỷ USD.

¹⁰ Đến năm 2017, Trung Quốc là nhà đầu tư nước ngoài

2010 (Strategypage, 2013), đánh dấu bằng sự kiện Trung Quốc thay thế Mỹ cung cấp cho Campuchia 250 xe quân sự¹². Campuchia và Trung Quốc cũng tiến hành nhiều chuyến thăm, làm việc giữa các phái đoàn quân sự ở các cấp độ khác nhau, tiến hành cơ chế trao đổi thông tin và ký các thỏa thuận hợp tác. Bên cạnh đó, Trung Quốc tiếp tục cung cấp các khoản ưu đãi, thiết bị quân sự cho quân đội Hoàng gia Campuchia. Đến nay, trong trang bị của các lực lượng hải, lục, không quân Campuchia, số vũ khí do Trung Quốc sản xuất ngày càng nhiều¹³. Trung Quốc đã giúp Campuchia đào tạo nghiệp vụ cho hàng nghìn sĩ quan Quân đội và sỹ quan Công an. Kể từ năm 2009, hàng năm khoảng 200 binh sỹ của Học viện Quân sự hoàng gia Campuchia được tuyển chọn thường niên cho các khóa học kéo dài 4 năm tại Trung Quốc (An Bình, 2015). Ngoài viện trợ về vũ khí, trang thiết bị, kinh phí hoạt động, Trung Quốc cũng hỗ trợ Campuchia xây dựng các cơ sở vật chất, trụ sở làm việc, huấn luyện, đào tạo cho các lực lượng quân đội, công an Campuchia, ví dụ: giúp xây dựng Học viện Quân sự Hoàng gia Campuchia với hơn 70 tòa nhà trên khu vực rộng 148 ha; trụ sở 20 tầng của Tổng cục Công an Quốc gia Campuchia; 292 đồn công an, các phòng học và ký túc xá Học viện Cảnh sát Hoàng gia Campuchia (An Bình, 2015).

¹² Trong chuyến thăm Campuchia của phái đoàn quân sự cấp cao Trung Quốc tháng 10/1999, Bắc Kinh cam kết cung cấp 250 xe tăng, 230 đơn vị pháo binh, 100 xe tải quân sự và số lượng lớn súng máy cho Phnôm Pênh.

¹³ Năm 2013, Campuchia tiếp nhận gói mua sắm quân sự từ Trung Quốc gồm 12 máy bay trực thăng Harbin Z-9 có giá trị 195 triệu USD thông qua khoản vay ưu đãi của Trung Quốc. Tháng 02/2014, Campuchia tiếp nhận 26 chiếc xe tải và khoảng 30.000 quân phục cho quân đội Hoàng gia Campuchia từ Trung Quốc. Tháng 5/2015, Trung Quốc chuyển giao cho Campuchia hàng loạt các thiết bị quân sự gồm 44 xe quân sự, 20 xe bốc dỡ, 4 xe bếp di động, 2 tấn hóa chất và khoảng 10 tấn phụ tùng...

Trung Quốc và Campuchia cũng bắt đầu tiến hành tập trận chung trên biển. Cuộc tập trận Dragon Gold (Rồng Vàng) lần thứ nhất (năm 2016) tại tỉnh Kampong Speu, với 85 binh sỹ Trung Quốc và 256 binh sỹ Campuchia trên các lĩnh vực sửa chữa đường sá, rà phá bom mìn và các vật liệu nổ, xây dựng cầu và tái định cư cho nạn nhân bị thiên tai. Năm 2018, cuộc tập trận Rồng Vàng lần thứ hai tại phía tây Thủ đô Phnôm Pênh với sự tham dự của 280 binh sỹ Campuchia, 216 binh sỹ Trung Quốc với chủ đề là chống khủng bố và hỗ trợ nhân đạo. Các cuộc tập trận chung với Trung Quốc được tăng cường trong bối cảnh Campuchia hủy các cuộc tập trận với Mỹ càng khẳng định mối quan hệ quân sự ngày càng thắt chặt của hai nước.

Trên lĩnh vực văn hóa, truyền thông: Cùng với sự phát triển mạnh mẽ quan hệ chính trị, kinh tế giữa Trung Quốc và Campuchia, các hoạt động trao đổi về con người, giao lưu văn hóa hai bên được thúc đẩy hơn. Các chương trình nghệ thuật của Trung Quốc biểu diễn tại Campuchia ngày càng nhiều. Người Hoa ở Campuchia trở thành kênh quan trọng để Trung Quốc gia tăng truyền bá văn hóa. Hiện ở Campuchia có hơn 700.000 người Hoa đang sinh sống, 50.000 lao động mang hộ chiếu Trung Quốc (Xinhua, 2014), trong đó có một bộ phận người gốc Hoa thành đạt, có trình độ, địa vị xã hội và nắm các chức vụ cao trong bộ máy nhà nước¹⁴; cùng với đó là khoảng hơn 70 trường tiếng Hoa công lập và tư thực, với khoảng 50.000 học sinh (Xinhua, 2014). Sự gia tăng các dự án đầu tư của Trung Quốc

¹⁴ Trong 20 năm dưới thời Thủ tướng Hun Sen (1987 - 2017) hàng chục người Hoa làm tới chức vụ Phó Thủ tướng, hoặc Bộ trưởng (Luu Việt, 2017). Hiện người Hoa giữ vị trí quan trọng ở Campuchia. Nền kinh tế Campuchia phụ thuộc nhiều vào công ty của người Hoa - Khmer, những công ty này kiểm soát vốn của nền kinh tế Campuchia, họ nhận được sự hỗ trợ của những nhà lập pháp có chút ít gốc gác Hoa.

và người Trung Quốc du lịch ở Campuchia đã thúc đẩy việc học tiếng Trung ở quốc gia này. Theo Bộ Du lịch Campuchia, số lượng du khách Trung Quốc đến Campuchia đang tăng với tốc độ chóng mặt - hơn 1,27 triệu người trong 8 tháng đầu năm 2018, tăng 72% so với cùng kỳ năm 2017 (Phúc Duy, 2019). Việc thành lập các viện Không tử ở Campuchia và việc tác động để các trường dạy tiếng Trung Quốc được đưa vào hệ thống trường do Bộ Giáo dục Campuchia quản lý đã khiến cho “con sốt tiếng Trung Quốc” càng gia tăng hơn (Loy, 2013). Bên cạnh đó, Trung Quốc cũng thường xuyên đưa hàng trăm tình nguyện viên đến Campuchia để dạy tiếng Trung cho con em Hoa kiều và người Campuchia (Filippi, 2012). Theo thống kê, trong các năm trở lại đây, mỗi năm trung bình có khoảng 40.000 thanh niên Campuchia học tiếng Trung Quốc (Hồng Thủy, 2014a).

Bên cạnh đó, các loại hình báo chí tiếng Hoa được lập ra ở Campuchia ngày càng nhiều như: Hoa thương Nhật báo và Cao Miên độc lập Nhật báo (lập ra năm 1993); Phnôm Pênh thời báo, Đại chúng Nhật báo (lập ra năm 1999); Nhật báo tiếng Hoa Campuchia (Jianhua Daily - Cambodia Chinese Newspaper), Tân thời đại báo (The Chinese Times) và Tinh châu Nhật báo (Cambodia Sin Chew Daily) lập ra năm 2000; tờ Báo buổi tối Phnôm Pênh (Phnom Penh Evening Post) lập ra năm 2009... Số lượng và tần suất phát sóng truyền hình về Trung Quốc, nhất là phim ảnh Trung Quốc ở Campuchia ngày càng gia tăng. Qua các loại truyền thông này, Trung Quốc đã tăng cường tác động đến tư tưởng và văn hóa của người dân Campuchia. Nói về ảnh hưởng của văn hoá Trung Quốc ở Campuchia, Thủ tướng Hun Sen thừa nhận: “*Chính phủ Campuchia không thể ngăn chặn được ảnh hưởng văn hóa của Trung Quốc hàng ngày đang ăn sâu vào gốc rễ xã hội văn hóa Khmer*” và thừa nhận “*thậm chí trong dòng họ ông, văn hóa truyền*

thống Trung Quốc cũng đã tràn vào nhà” (Thông tấn xã Việt Nam, 2018b: 72).

4. Dự báo sự gia tăng ảnh hưởng của Trung Quốc ở Campuchia trong thời gian tới

Sau Đại hội XIX tháng 10/2017, Trung Quốc đã có những điều chỉnh chiến lược ngoại giao và chuyển đổi phương thức phát triển kinh tế với mục tiêu đưa Trung Quốc trở thành cường quốc hàng đầu trên thế giới, tham gia vào việc đặt ra các “luật chơi” mới. Những sáng kiến hay chiến lược mới của Trung Quốc đề ra đã có những tác động lôi kéo sự tham gia của nhiều nước trên thế giới vì lợi ích kinh tế, hình thành cục diện cạnh tranh vị thế và ảnh hưởng về kinh tế giữa các nước lớn, đặc biệt là cạnh tranh Trung - Mỹ. Điều này đem lại những tác động tích cực đan xen với tiêu cực đối với nhiều quốc gia, trong đó có Campuchia. Campuchia có vị thế địa chính trị quan trọng trong chính sách của Trung Quốc nên sự điều chỉnh chính sách đối ngoại của Trung Quốc có tác động mạnh mẽ đến Campuchia trên tất cả các phương diện. Trung Quốc sẽ tích cực chủ động sử dụng chiến lược “ngoại giao tiền bạc”, thúc đẩy mạnh mẽ hơn nữa quan hệ toàn diện với Campuchia trong các lĩnh vực nhằm biến nước này trở thành “đồng minh” quan trọng trong chiến lược của Trung Quốc. Đối với Campuchia, trong bối cảnh các nước phương Tây, đứng đầu là Mỹ liên tục gây sức ép cho Chính quyền của Thủ tướng Hun Sen sau khi Tòa án Tối cao Campuchia ra phán quyết giải thể Đảng Cứu quốc Campuchia ngày 16/11/2017 thì Campuchia càng phụ thuộc vào Trung Quốc hơn nữa. Năm 2018, nhân dịp kỷ niệm 60 Ngày thiết lập quan hệ ngoại giao, Campuchia và Trung Quốc đã đưa ra nhiều tuyên bố chung khẳng định việc tiếp tục nâng tầm quan hệ đối tác hợp tác chiến lược toàn diện Trung Quốc - Campuchia. Từ các tuyên bố của lãnh đạo hai bên, có thể thấy triển vọng chung trong quan hệ Campuchia - Trung Quốc

trong giai đoạn tiếp theo, ít nhất là trong 05 năm tới trên các lĩnh vực cụ thể:

Trên lĩnh vực chính trị - ngoại giao: Campuchia tiếp tục được Trung Quốc coi là “đồng minh trung thành nhất ở khu vực” (Naren, 2014). Hai nước sẽ tích cực, thường xuyên trao đổi các đoàn lãnh đạo cấp cao, đẩy mạnh tham vấn với tần suất lớn hơn đối với các đoàn cấp địa phương, ngành và thúc đẩy ngoại giao nhân dân, nhất là giao lưu thanh niên giữa hai nước. Trung Quốc vẫn sẽ tiếp tục ủng hộ Chính phủ của Thủ tướng Hun Sen, Đảng FUNCINPEC và Hoàng gia Campuchia; tích cực ủng hộ Campuchia nâng cao vị trí, vai trò của mình trong ASEAN và khu vực Đông Nam Á để gây dựng tiếng nói tại khu vực. Đồng thời, Trung Quốc tiếp tục sử dụng Campuchia để can thiệp vào nội bộ của ASEAN, gia tăng sức ép với Việt Nam, cân bằng ảnh hưởng của Mỹ và đồng minh tại khu vực (Bùi Nam Khánh, 2019: 73). Đổi lại, Campuchia sẽ vẫn tiếp tục ủng hộ chính sách “một Trung Quốc”, kiên quyết phản đối vấn đề độc lập của Đài Loan; ủng hộ các chính sách đối ngoại và chiến lược của Trung Quốc bằng việc tiếp tục bày tỏ quan điểm về vấn đề Biển Đông theo hướng có lợi cho Trung Quốc. Campuchia tiếp tục kiên quyết phản đối việc đưa vấn đề tranh chấp ở Biển Đông trở thành vấn đề của ASEAN, khuyến khích các bên giải quyết tranh chấp bằng cơ chế đàm phán song phương (Bùi Nam Khánh, 2018: 701). Trong bối cảnh hành động gây hấn của Trung Quốc ở Biển Đông ngày càng gia tăng thì việc can thiệp để ASEAN không thể có tiếng nói đồng thuận trong vấn đề Biển Đông là mục tiêu quan trọng của Trung Quốc. Sự ủng hộ của Campuchia được coi là mắt xích yếu nhất trong sự đồng thuận của ASEAN trong vấn đề Biển Đông và đây được coi là chiến lược “chia để trị” của Trung Quốc đối với ASEAN (Jeldres, 2012).

Trên lĩnh vực kinh tế: Với vị thế kinh tế của Trung Quốc, Campuchia sẽ tiếp tục tăng cường hợp tác song phương với Trung Quốc. Để triển khai các chiến lược kinh tế, Trung Quốc sẽ gia tăng đầu tư ồ ạt và thúc đẩy thương mại với Campuchia. Những khoản đầu tư viện trợ lớn sẽ được Trung Quốc coi như là những “món quà” để đổi lấy sự ủng hộ của Campuchia trong các vấn đề song phương, khu vực và quốc tế. Trung Quốc sẽ tiếp tục đầu tư vào các dự án huyết mạch của nền kinh tế Campuchia, một mặt chi phối nền kinh tế nước này nhằm gia tăng sức ép về mặt chính trị đối với Campuchia, mặt khác biến Campuchia trở thành mắt xích quan trọng trong chiến lược hướng Nam của Trung Quốc (Đào Đình Kỳ, 2018: 186). Sự phụ thuộc của Campuchia về kinh tế sẽ tiếp tục ảnh hưởng đến lập trường của họ trong các vấn đề quốc tế và khu vực. Bên cạnh đó, việc Trung Quốc củng cố và tiếp tục tăng cường đầu tư, xây dựng cơ sở hạ tầng, giao thông tại các địa bàn chiến lược quan trọng của Campuchia, nhất là khu vực các tỉnh biên giới giáp với Việt Nam¹⁵.

Trên lĩnh vực an ninh - quốc phòng: Để cụ thể hóa các nội dung của Thông cáo về việc thúc đẩy quan hệ đối tác hợp tác chiến lược toàn diện giữa Campuchia - Trung Quốc trong chuyến thăm Campuchia vào đầu tháng 01/2018 của Thủ tướng Lý Khắc Cường, ngày 17/3/2018 Trung Quốc và Campuchia tiến hành cuộc tập trận chung Rồng Vàng lần thứ hai tại phía tây Thủ đô Phnôm Pênh với sự tham dự của 280 binh sĩ Campuchia, 216 binh sĩ Trung Quốc. Trong bối cảnh quan hệ

¹⁵ Hiện nay, Trung Quốc tăng cường đầu tư trồng cây công nghiệp tại tỉnh Mondonkiri (giáp Đắc Nông, Đắc Lắc, Bình Phước), tỉnh Ratanakiri (giáp Gia Lai, Kom Tum), tỉnh Svay Rieng (giáp Tây Ninh); khai thác khoáng sản tại tỉnh Kampong Cham, bao gồm các khu vực giáp biên giới với các tỉnh Tây Nguyên; xây dựng nhiều casino tại khu vực cửa khẩu Svay Rieng, Kampong Cham...

giữa Campuchia và Mỹ đang căng thẳng, sự kiện này khẳng định việc hợp tác trên lĩnh vực an ninh, quốc phòng giữa Trung Quốc và Campuchia trong giai đoạn tiếp theo sẽ được tăng cường mạnh mẽ hơn. Thời gian tới, Trung Quốc tiếp tục trở thành đối tác “then chốt” của Campuchia trong việc cung cấp trang thiết bị quân sự cho nước này và đẩy mạnh hơn việc đào tạo nhân viên quốc phòng và an ninh cho Campuchia. Những người được đào tạo từ Trung Quốc sẽ là một yếu tố quan trọng để Trung Quốc can thiệp sâu hơn vào nội bộ Campuchia (Bùi Nam Khánh và cộng sự, 2019: 136).

Trên lĩnh vực văn hóa: Cùng với sự phát triển mạnh mẽ quan hệ chính trị - ngoại giao, kinh tế và quốc phòng - an ninh giữa hai nước, Trung Quốc cũng sẽ gia tăng mạnh mẽ “ảnh hưởng mềm” đối với Campuchia. Các hoạt động trao đổi về con người, giao lưu văn hóa giữa hai bên được thúc đẩy hơn. Sự tăng vọt về quan hệ kinh tế giữa hai nước, nhất là việc Trung Quốc ngày càng chiếm ưu thế trong các dự án đầu tư ở Campuchia, khiến cho nhu cầu học tiếng Trung Quốc của thanh niên Campuchia ngày càng gia tăng, tạo “con sóng tiếng Trung Quốc”, góp phần tạo dựng ảnh hưởng ngôn ngữ và văn hóa Trung Quốc ở Campuchia. Các China Town (phố người Hoa/khu Hoa kiều) xuất hiện ngày càng nhiều. Phía Trung Quốc sẽ gia tăng nhiều hơn nữa cơ hội cho thanh, thiếu niên Campuchia đến Trung Quốc du học, qua đó, có thể sử dụng đối tượng này phục vụ ý đồ tác động, gây ảnh hưởng đến thế hệ tương lai sau này của Campuchia (Đào Đình Kỳ, 2018: 186).

5. Tác động đối với Việt Nam

Thứ nhất, yếu tố Trung Quốc càng gia tăng ở Campuchia thì vai trò của Việt Nam ở Campuchia và sự ủng hộ của Campuchia đối với Việt Nam, nhất là trong vấn đề Biển Đông càng bị suy giảm. Sử dụng “ngoại giao quà

tặng”, “đổi viện trợ lấy sự ủng hộ về chính trị” là một trong những cách làm của các nước lớn và Trung Quốc cũng không là ngoại lệ. Thực tế chứng minh, Trung Quốc đã rất thành công trong việc dùng kinh tế tác động để Campuchia ủng hộ lập trường của Trung Quốc trong các vấn đề quốc tế và khu vực, phục vụ “lợi ích cốt lõi”, trong đó có vấn đề Biển Đông. Điển hình nhất là năm 2012 khi Campuchia làm Chủ tịch ASEAN, Campuchia đã lợi dụng đặc quyền của mình trong vai trò là Chủ tịch ASEAN để loại bỏ việc đề cập đến tình hình tranh chấp trên Biển Đông trong bản thông cáo chung ở cuối phiên họp, khiến cho ASEAN lần đầu tiên trong lịch sử hình thành không thể đưa ra văn kiện cuối của cuộc họp (Poling, 2012). Hay như khi quan hệ Việt Nam - Trung Quốc ở vào giai đoạn căng thẳng nhất do việc Trung Quốc hạ đặt trái phép giàn khoan HD-981 vào sâu trong thềm lục địa và vùng đặc quyền kinh tế của Việt Nam thì ngày 18/5/2014, trong cuộc gặp giữa Chủ tịch Tập Cận Bình và Thủ tướng Hun Sen tại Thượng Hải, Trung Quốc cam kết cung cấp cho Campuchia khoản viện trợ không hoàn lại và khoản vay không lãi suất trị giá 900 triệu NDT (tương đương 145,42 triệu USD) (Đình Tuấn Anh và cộng sự, 2014: 13-14); trước chưa đầy một tuần khi Hội nghị Thượng đỉnh Ấn Độ-ASEAN lần thứ 12 tại Naypyidaw (ngày 12/11/2014) diễn ra - nơi dự kiến vấn đề Biển Đông sẽ tiếp tục trở thành điểm nóng, Trung Quốc đã cam kết cho Phnôm Pênh vay từ 500 đến 700 triệu USD mỗi năm để xây dựng đất nước (Hồng Thủy, 2014b). Ngoài ra, Campuchia còn có nhiều chính sách tạo điều kiện thuận lợi, ưu tiên cho Trung Quốc thực hiện các dự án đầu tư vào các lĩnh vực quan trọng, chiến lược, có nguồn tài nguyên phong phú; không phản đối Trung Quốc xây dựng các dự án thủy điện trên thượng nguồn sông Mê Kông, gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến Việt Nam và cả Campuchia.

Sự gia tăng yếu tố Trung Quốc, kéo theo sự suy giảm vai trò của Việt Nam đối với Campuchia, có tác động tiêu cực đến việc phân giới, cắm mốc biên giới hai nước và vấn đề người Việt ở Campuchia. Theo Hiệp ước bổ sung Hiệp ước hoạch định biên giới quốc gia năm 1985 (ký năm 2005) giữa Việt Nam và Campuchia thì việc phân giới cắm mốc trên bộ sẽ hoàn thành vào tháng 12/2008 và sau đó kéo dài đến hết năm 2012 (Bùi Nam Khánh, 2018: 697). Nhưng thực tế việc phân giới cắm mốc đến hết năm 2018 mới được khoảng 84% (Ngọc Xuân và cộng sự, 2019). Mặc dù hai bên đã tổ chức được một số cuộc đàm phán, khảo sát, ký nhiều thỏa thuận nhưng có dấu hiệu cho thấy phía Campuchia chưa thực sự muốn thúc đẩy việc phân giới, cắm mốc. Các lực lượng đối lập tại Campuchia thường xuyên tổ chức các hoạt động chống phá trên nghị trường, thực địa và các phương tiện truyền thông, internet: thành lập các đoàn khảo sát đến khu vực biên giới để kiểm tra công tác phân giới, cắm mốc; thu thập tài liệu liên quan vấn đề biên giới lãnh thổ Việt Nam - Campuchia, nhất là những vấn đề liên quan lịch sử vùng đất Tây Nam Bộ và đảo Phú Quốc của Việt Nam nhằm vu cáo Việt Nam lấn đất Campuchia; lên án Chính phủ Campuchia thiếu trách nhiệm trong bảo vệ chủ quyền lãnh thổ. Những năm gần đây, ở Campuchia liên tục có các hoạt động chống Việt Nam liên quan vấn đề biên giới lãnh thổ và cộng đồng người Việt Nam ở Campuchia. Do vậy, để thực hiện ý đồ của Trung Quốc tại Biển Đông, cùng với sự phụ thuộc ngày càng lớn của Chính phủ Thủ tướng Hun Sen vào Trung Quốc có thể sẽ sử dụng vấn đề biên giới - dân tộc giữa Campuchia và Việt Nam để chống phá Việt Nam.

Thứ hai, quan hệ hợp tác quốc phòng an ninh giữa Trung Quốc - Campuchia ngày càng được tăng cường, cùng với vấn đề Biển Đông tạo ra nguy cơ chạy đua vũ trang trong khu vực. Khi các chiến lược kinh tế của Trung

Quốc được thực hiện, việc hoàn thành tuyến đường xuyên Á và hàng loạt các vành đai kinh tế khác thì việc gia tăng hiện diện về quân sự để đảm bảo an ninh cho các hoạt động kinh tế Trung Quốc ở Campuchia. Cùng với việc Trung Quốc gia tăng kiểm soát thực thể ở Biển Đông, lập căn cứ tại các đảo nhân tạo khu vực Trường Sa thì Campuchia sẽ được Trung Quốc nhắm đến để lập chuỗi căn cứ quân sự dọc tuyến “con đường tơ lụa trên biển thế kỷ 21”, từ đó gia tăng sức ép đối với các nước trong khu vực và ngăn không cho Mỹ, các nước khác có mặt về quân sự ở khu vực này. Khi đó Trung Quốc sẽ thiết lập liên kết để hỗ trợ cho nhau giữa các căn cứ ở Tam Á (đảo Hải Nam), Phú Lâm (quần đảo Hoàng Sa), Chũ Thập, Gạc Ma (quần đảo Trường Sa) và có thể ở Campuchia (Shihanoukville). Việc này chắc chắn sẽ ảnh hưởng nghiêm trọng đến quốc phòng an ninh của các quốc gia trong khu vực, nhất là các quốc gia láng giềng với Campuchia như Thái Lan, Việt Nam, Lào... Đồng thời, việc Trung Quốc tăng cường viện trợ vũ khí, trang thiết bị cho Campuchia, cùng với sự hiện diện tăng cường trong khu vực sẽ trở thành nguy cơ đe dọa an ninh đối với các quốc gia Đông Nam Á, do vậy, việc chạy đua vũ trang, tăng cường tiềm lực quân sự để tự bảo vệ mình hoặc tìm kiếm đồng minh ở ngoài khu vực sẽ tiềm ẩn sự khó lường cho an ninh khu vực vốn đã rất nhạy cảm này.

Thứ ba, Trung Quốc có điều kiện để can thiệp vào nội bộ ASEAN. Trung Quốc tiếp tục tìm kiếm và thúc đẩy Phnom Penh ủng hộ Trung Quốc trong các vấn đề Biển Đông, thực hiện yêu sách “đường lưỡi bò”. Thông qua Campuchia, Trung Quốc có thể tác động đến nội bộ ASEAN, nhất là những nước ít có quyền lợi trực tiếp ở Biển Đông, từng bước chia rẽ đoàn kết, thống nhất trong khu vực. Do vậy, việc Trung Quốc tăng cường ảnh hưởng đối với các nước ASEAN khác nhằm tách họ khỏi các vấn đề Biển Đông, tập trung bao

vây, cô lập Việt Nam với các nước ASEAN, vì Trung Quốc cho rằng Việt Nam là lực cản lớn nhất đối với chiến lược độc chiếm Biển Đông của họ. Điều đó giải thích vì sao có những nước có quan hệ rất tốt với Việt Nam, nhưng không dám bày tỏ ủng hộ mạnh mẽ Việt Nam trong vấn đề Biển Đông, thậm chí coi đây là chuyện riêng giữa Trung Quốc với Việt Nam, giữa Trung Quốc với Philippines, hoặc né tránh bày tỏ quan điểm bằng lý do “không can thiệp công việc nội bộ nước khác” (Nguyễn Hồng Quân, 2016). Bên cạnh đó, Trung Quốc có điều kiện sử dụng Campuchia để can thiệp vào nội bộ ASEAN nhằm đảm bảo lợi ích; thông qua Campuchia Trung Quốc có thể “trung lập hóa”, ngăn chặn sự thống nhất của ASEAN và không để hình thành liên minh quân sự trong khối. Tác giả Paul Marks đã đánh giá: “*Nếu như Trung Quốc có thể duy trì một ASEAN chia rẽ thì họ có thể ngăn cản một sự đồng thuận an ninh chống Trung Quốc và nước này đang theo đuổi quan hệ với Myanmar, Campuchia và Indonesia với mục tiêu chắc hẳn như vậy*” (Marks, 2000).

Thứ tư, việc Trung Quốc tăng cường hoạt động thương mại kinh tế ở Campuchia ảnh hưởng trực tiếp đến quan hệ thương mại, đầu tư của Việt Nam ở Campuchia. Trung Quốc tăng cường đầu tư và đẩy mạnh các hoạt động kinh tế ở Campuchia kéo theo sự cạnh tranh giữa các doanh nghiệp của Trung Quốc với doanh nghiệp của Việt Nam, nhất là trong lĩnh vực trồng cây công nghiệp¹⁶. Một số doanh nghiệp Trung Quốc đã ngầm kích động, xúi giục người dân địa phương chống phá các dự án của Việt Nam, làm cho các doanh nghiệp

Việt Nam phải bỏ hoặc bán rẻ dự án. Bên cạnh đó, với những tác động của Trung Quốc, Campuchia đã dành cho Trung Quốc những ưu đãi hơn các doanh nghiệp Việt Nam. Ví dụ như việc Campuchia ban hành luật siết chặt quản lý người nước ngoài và đất tô nhượng kinh tế, làm hạn chế sự đi lại của người Việt Nam trên lãnh thổ Campuchia; trục xuất người Việt Nam nhập cư bất hợp pháp đã ảnh hưởng nghiêm trọng đến lợi ích của các doanh nghiệp Việt Nam và cộng đồng người Việt tại Campuchia, nhất là số Việt kiều không có giấy tờ hợp pháp.

6. Kết luận

Trong lịch sử đã có nhiều lần khi gia tăng sức ép với Việt Nam, Trung Quốc đã sử dụng các quốc gia láng giềng của Việt Nam để chống Việt Nam¹⁷. Vì vậy, trong bối cảnh yếu tố Trung Quốc trở thành yếu tố quan trọng, chi phối việc triển khai chính sách của Campuchia, Việt Nam cần có các biện pháp phù hợp để tăng cường mối quan hệ với Campuchia và hạn chế tác động của yếu tố Trung Quốc tại Campuchia đến lợi ích quốc gia của Việt Nam. Qua đó, Việt Nam cần tiếp tục tăng cường hơn nữa quan hệ với Campuchia trên tất cả các lĩnh vực nhất là chính trị, ngoại giao, kinh tế, quốc phòng và an ninh; đẩy mạnh hợp tác bảo đảm an ninh biên giới chung trên đất liền

¹⁶ Theo số liệu thống kê của Hội đồng Phát triển Campuchia, tính đến năm 2013, Việt Nam có 19 dự án, Trung Quốc có 18 dự án trồng cao su tại Campuchia. Các dự án của Việt Nam và Trung Quốc chủ yếu tập trung ở các tỉnh Kratie, Monduliri và Rattanakiri (các tỉnh biên giới với Việt Nam).

¹⁷ Ở thời kỳ phong kiến, trong quá trình xâm lược Việt Nam, quân phong kiến phương Bắc đã từng dùng lực lượng người Chăm tiến đánh nước ta từ phía Nam để tạo thế bao vây (trong bối cảnh chiến tranh Việt - Chăm từ năm 1400-1407, năm 1946, Nhà Minh lấy quân tiến đánh từ phía Bắc tạo thế bao vây Đại Ngu - niên hiệu Việt Nam dưới thời Nhà Hồ). Cuối thập niên 70, đầu thập niên 80 của thế kỷ XX, trong khi quan hệ Việt - Trung căng thẳng, cùng với việc phát động chiến tranh biên giới phía Bắc, Trung Quốc liên tục sử dụng lực lượng Khmer Đỏ tấn công biên giới phía Tây Nam tạo thế gọng kìm gia tăng sức ép toàn diện đối với Việt Nam, buộc Việt Nam phải phân tán lực lượng đối phó.

và trên biển với Campuchia; thường xuyên thúc đẩy quan hệ hợp tác về đảm bảo an ninh biên giới giữa các địa phương giáp biên, tạo mối gắn bó giữa hai bên; chủ động thúc đẩy và sớm hoàn thành công tác phân giới cắm mốc trên bộ Việt Nam - Campuchia. Đồng thời, Việt Nam cần chủ động đóng góp, nâng cao chất lượng các cơ chế đa phương, nhất là ASEAN. Việc tăng cường các cơ chế hợp tác chặt chẽ vì lợi ích chung sẽ góp phần gia tăng sức ép đối với những quốc gia thành viên có xu hướng chính sách “nhất biên đảo” với các yếu tố bên ngoài./.

Tài liệu tham khảo

Tiếng Việt

- Thùy Anh (2015). *Campuchia “đi trên dây” giữa Trung Quốc và Mỹ*. Truy cập tại <http://nghiencuubiendong.vn/tin-quoc-te-tong-hop/4990-cambodia-di-tren-day-giua-trung-quoc-va-my>
- Đình Tuấn Anh, Vũ Quang Tiệp (2014). Biển Đông tuần qua. *Nghiên cứu Biển Đông*, 3(5), 12-15.
- An Bình (2015). *Trung Quốc gia tăng ảnh hưởng tại Campuchia thông qua viện trợ quân sự*. Truy cập tại <https://duhoc.dantri.com.vn/the-gioi/trung-quoc-gia-tang-anh-huong-tai-campuchia-thong-qua-vien-tro-quan-su-1428723806.htm>
- Đỗ Thị Thanh Bình, Bùi Nam Khánh (2018). Quan hệ Campuchia - Trung Quốc qua cách phân tích SWOT. *Nghiên cứu quốc tế*, 4(115), 160-185.
- Vũ Thành Công (2016). *Con đường tơ lụa trên biển qua Đông Nam Á và Nam Á: Một hệ thống đang định hình*. Truy cập tại <http://nghiencuubiendong.vn/y-kien-va-binh-luan/6162-con-duong-to-lua-tren-bien-qua-dong-nam-a-va-nam-a-mot-he-thong-dang-dinh-hinh>
- Phúc Duy (2019). *Du khách Trung Quốc gây bức xúc ở Campuchia*. Truy cập tại <https://thanhnien.vn/the-gioi/du-khach-trung-quoc-gay-buc-xuc-o-campuchia-1040507.html>
- Bùi Nam Khánh (2018). Nhân tố ảnh hưởng đến hợp tác đảm bảo an ninh tuyến biên giới đất liền giữa Việt Nam và Campuchia. *Khoa học Xã hội và Nhân văn*, 04(06), 693-709.
- Bùi Nam Khánh, Bùi Thị Thu Huệ (2019). Điều chỉnh chính sách đối ngoại của Trung Quốc sau Đại hội 19 và tác động đối với khu vực Đông Nam Á. *Nghiên cứu quốc tế*, 01(116), 116-138.
- Nguyễn Minh Khuê (2018). *Tiền Trung Quốc: May mắn hay gánh nặng đối với Campuchia?*. Truy cập tại <http://nghiencuuquocte.org/2018/08/30/tien-trung-quoc-may-man-hay-ganh-nang-doi-voi-campuchia/>
- Đào Đình Kỳ (2018). Nhìn lại những tiến triển trong quan hệ của Trung Quốc đối với Cam-pu-chia từ sau Đại hội XVIII Đảng Cộng sản Trung Quốc đến năm 2017. *Nghiên cứu quốc tế số*, 03(114), 178-195.
- Tùng Lâm (2015). Vấn đề biên giới Việt Nam - Campuchia: Khó khăn đang ở phía trước. *Sự kiện và nhân vật*, 260, 2-7.
- Thành Minh (2010). *Campuchia tìm kiếm “vàng đen”*. Truy cập tại <http://hanoimoi.com.vn/Ban-in/The-gioi/342515/campuchia-tim-kiem-vang-den>
- Thục Minh (2012). *Hội nghị ASEAN không ra được Thông cáo chung*. Truy cập tại <https://thanhnien.vn/the-gioi/hoi-nghi-asean-khong-ra-duoc-thong-cao-chung-484978.html>
- Minh Nhật (2016). *Trung Quốc - Campuchia ra Tuyên bố chung*. Truy cập tại <http://baoquocte.vn/trung-quoc-campuchia-ra-tuyen-bo-chung-37594.html>
- Phòng Nghiên cứu Vietstock (2010). *Campuchia: Tiềm năng thị trường và tài nguyên thiên nhiên*. Truy cập tại <https://vietstock.vn/2010/12/campuchia-tiem-nang-thi-truong-va-tai-nguyen-thien-nhien-1326-173882.htm>
- Nguyễn Hồng Quân (2016). *Mưu đồ độc chiếm Biển Đông của Trung Quốc và đối sách của ASEAN*. Truy cập tại <http://nghiencuuquocte.org/2016/06/18/muu-do-doc-chiem-bien-dong-tq-doi-sach-asean/>
- Liên Hợp Quốc (2019). *Dân số Campuchia*. Truy cập tại <https://danso.org/campuchia/>
- Thông tấn xã Việt Nam (2005). *Campuchia công bố trữ lượng dầu mỏ*. Truy cập tại <https://vietstock.vn/2005/10/campuchia-cong-bo-tru-luong-dau-mo-39-17184.html>
- Thông tấn xã Việt Nam (2013). Quan hệ Trung Quốc - Campuchia: Thành công và trở ngại trong tương lai. Tài liệu tham khảo đặc biệt 25/TTX, ngày 26/01/2013.
- Thông tấn xã Việt Nam (2017). *Trung Quốc - Nhà đầu tư nước ngoài lớn nhất ở Campuchia*. Truy cập tại <https://bnews.vn/trung-quoc-nha-dau-tu-nuoc-ngoai-lon-nhat-o-campuchia/53559.html>
- Thông tấn xã Việt Nam (2018a). Con đường gập ghềnh của Campuchia trong năm 2018 (phần cuối). Tin tham khảo đặc biệt 031-TTX, ngày 01/02/2018.
- Thông tấn xã Việt Nam (2018b). Quan hệ Trung Quốc - Campuchia thành công và trở ngại trong tương lai. Tài liệu tham khảo đặc biệt 463.
- Văn phòng Trung ương Đảng (2016). *Văn kiện Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XII*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

- Thu Thủy (2018). *Đại sứ Trung Quốc tại Campuchia thấy mắt mặt vì người Trung Quốc ở Campuchia*. Truy cập tại <https://viettimes.vn/dai-su-trung-quoc-tai-campuchia-thay-mat-mat-vi-nguoi-trung-quoc-o-campuchia-299515.html>
- Hồng Thủy (2014a). Trung Quốc rót 203 ngàn USD thúc đẩy việc dạy tiếng Hoa ở Campuchia. Truy cập tại <http://giaoduc.net.vn/Quoc-te/Trung-Quoc-rot-203-ngan-USD-thuc-day-viec-day-tieng-Hoa-o-Campuchia-post143449.gd>
- Hồng Thủy (2014b). *Trung Quốc viện trợ 700 triệu USD/năm, Campuchia sẽ ủng hộ “chủ quyền”*. Truy cập tại <http://giaoduc.net.vn/Quoc-te/Trung-Quoc-vien-tro-700-trieu-USDnam-Campuchia-se-ung-ho-chu-quyen-post152128.gd>
- Hồng Thủy (2014c). *Campuchia cấm biểu tình phản đối Trung Quốc cấm giàn khoan 981*. Truy cập tại <http://giaoduc.net.vn/Quoc-te/Campuchia-cam-bieu-tinh-phan-doi-Trung-Quoc-cam-gian-khoan-981-post144567.gd>
- Cao Trí (2015). *Những luận điệu tuyên truyền sai lạc và tuyên bố vô căn cứ*. Truy cập tại <http://antg.cand.com.vn/Su-kien-Binh-luan-antg/Nhung-luan-dieu-tuyen-truyen-sai-lac-va-tuyen-bo-vo-can-cu-374178/>
- Đông Triều (2017). *Campuchia không tiếc lời ca ngợi tiền của Trung Quốc*. Truy cập tại <http://baodatviet.vn/the-gioi/quan-he-quoc-te/campuchia-khong-tiec-loi-ca-ngoi-tien-cua-trung-quoc-3340413/>
- Phạm Uyên (2014). *Chủ tịch đảng đối lập Campuchia “bản đàng” Việt Nam*. Truy cập tại <https://thanhnien.vn/chu-tich-dang-doi-lap-campuchia-ban-dung-viet-nam-726420.html>
- Lưu Việt (2017). *Người Hoa trong chiến lược đối nội, đối ngoại Trung Quốc*. Truy cập tại <http://toquoc.vn/the-gioi/nguoi-hoa-trong-chien-luoc-doi-noi-doi-ngoai-bac-kinh-235006.html>
- Bảo Vĩnh (2018). *Trung Quốc công khai ủng hộ Thủ tướng Cam-pu-chia Hun Sen tái trúng cử*. Truy cập tại <http://motthegioi.vn/the-gioi-c-79/trung-quoc-cong-khai-ung-ho-thu-tuong-campuchia-hun-sen-tai-trung-cu-93460.html>
- Ngọc Xuân, Duy Phương (2019). *Việt Nam - Campuchia tăng cường hợp tác, phát triển các tỉnh biên giới*. Truy cập tại <https://vov.vn/chinh-tri/viet-namcampuchia-tang-cuong-hop-tac-phat-trien-cac-tinh-bien-gioi-862750.vov>
- Tiếng Anh**
- Drennan, J. (2017). *Myanmar's ASEAN Chairmanship: Lessons from Cambodia*. Retrieved from <<https://thediplomat.com/2014/01/myanmars-asean-chairmanship-lessons-from-cambodia/?allpages=yes>>
- Fifield, A. (2018). *This Cambodian city is turning into a Chinese enclave, and not everyone is happy*. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/this-cambodian-city-is-turning-into-a-chinese-enclave-and-not-everyone-is-happy/2018/03/28/6c8963b0-2d8e-11e8-911f-ca7f68bfff0c_story.html?noredirect=on&utm_term=.0b9bc6e8bbaf>
- Filippi, M. (2012). *Chinese Cambodia community: the swing of the pendulum*. Retrieved from <<https://kampotmuseum.wordpress.com/2012/03/20/chinese-cambodian-community-the-swing-of-the-pendulum/>>
- Bui Nam Khanh (2019). Adjustment of China's foreign policies after 19th Party Congress and effects on Vietnam. *Security Science & Education Review*, 03(09), 68-74.
- Heng, P. (2018). *Are China's gifts a blessing or a curse for Cambodia?*. Retrieved from <<http://www.eastasiaforum.org/2018/08/29/are-chinas-gifts-a-blessing-or-a-curse-for-cambodia/>>
- Hutt, D. (2016). *How China Came to Dominate Cambodia*. Retrieved from <<https://thediplomat.com/2016/09/how-china-came-to-dominate-cambodia/>>
- Jeldres, J. (2012). *Cambodia's Relations with China: A Steadfast Friendship*. Cambodia: Progress and Challenges since 1991. Singapore Institute of Southeast Asian Studies.
- Loy, I. (2013). *Learning Chinese on the Rise in Cambodia*. Retrieved from <<http://thediplomat.com/2013/05/22/learning-chinese-on-the-rise-in-cambodia/?all=true>>
- Marks, P. (2000). *China's Cambodia Strategy*. Retrieved from <<http://www.carlisle.army.mil/usawc/parameters/Articles/00autumn/marks.htm>>
- Nachemson, A. & Sokhean, B. (2018). *China wants to see PM re-elected, PM asserts*. Retrieved from <<https://www.phnompenhpost.com/national/china-wants-see-pm-re-elected-pm-asserts>>
- Naren, K. (2014). *Rainsy Says CNRP Backs China, Not Vietnam, in Sea Dispute*. Retrieved from <<http://www.cambodiadaily.com/archives/rainsy-says-cnrp-backs-china-not-vietnam-in-sea-dispute-50433/>>
- Orchar, P. (2019). *China's Plan to Win Over Cambodia*. Retrieved from <<https://geopoliticalfutures.com/chinas-plan-to-win-over-cambodia/>>
- Pehrson, C. J. (2006). *String of Pearls: Meeting the Challenge of China's Rising Power Across the Asian Littoral*. Retrieved from <<https://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/pub721.pdf>>
- Pichnora, S. (2014). *How has China's aid influenced Cambodia's foreign Policy?*. Retrieved from <<http://www.cwpj.org/wp-content/uploads/2015/08/HOW-HAS-CHINA'S-AID-INFLUENCED-CAMBODIA'S-FOREIGN-POLICY.pdf>>

- Poling, S. (2012). *Cambodia's EAS Carrot: Incentives for a Successful Summit*. Retrieved from <https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/121025_SoutheastAsia_Vol_3_Issue_20.pdf>
- Strategypage (2013). *Procurement: China Buys Cambodia*. Retrieved from <<http://www.strategypage.com/htm/htproc/20130207.aspx>>
- Var, V. (2019). *Cambodia's Ties with China: What are the Challenges?*. Retrieved from <<https://ipreview.com/index.php/Blog/single/id/1040.html>>
- Xinhua (2013). *China provides Cambodia with 200 million yuan of interest-free loans*." Retrieved from <<http://politics.people.com.cn/n/2013/1114/c70731-23545427.html>>
- Xinhua (2014). *Chinese Cultural Mansion inaugurated in Cambodia*. Retrieved from <<https://www.khmertimeskh.com/news/6456/chinese-cultural-mansion-inaugurated-in-cambodia/>>
-

CHINESE FACTOR IN CAMBODIA AND ITS IMPACT ON VIETNAM

Bui Nam Khanh

*Diplomatic Academy of Vietnam
69, Chua Lang, Lang Thuong, Dong Da, Hanoi, Vietnam*

Abstract: Cambodia is a neighboring country with a close history, a traditional partner and a potential commercial market, and it has an important position in Vietnam's foreign policy. Therefore, the study of assessing the "big country" in Cambodia, including China and the impact on Vietnam is very necessary in both scientific and practical aspects. Through a historical approach and on the basis of international relations analysis, the article analyzes why the Chinese factor has increased in Cambodia in recent years. How is China's relationship with Cambodia in the fields of politics - diplomacy, economy, defense, security, culture and communication? The article also indicates that the Chinese factor will increase in Cambodia in the near future and evaluates the impact of this issue on Vietnam.

Keywords: Asia - Pacific, Cambodia - China, international relations, Southeast Asia, Vietnam